

ІЗ СУЧАСНОЇ ЗАРУБІЖНОЇ ПОЕЗІЇ

XX-XXI століття

ДЖОЙС КІЛМЕР (1886 - 1918)

Американський письменник, поет, журналіст, лектор і редактор. Більшість творів не стали популярними, запам'ятався коротким віршем «Дерева». У 1917 році записався в Національну гвардію Нью-Йорку й був направлений до Франції в складі 69-го піхотного полку. Загинув від кулі снайпера під час битви на Марні.

ДЕРЕВА

Не знаю я, чи є десь вірші,
Щоб від дерев були не гірші;

Що спраглими губами всюди
Землі стискають ніжні груди;

Що бачать бога цілий день
Під шум молитов і пісень;

Які вигойдують щоліта
Гніздо малинівки на вітах;

Що являть сніг, мов серця щем,
Й знов порадіють під дощем.

Вірші пишуть дурні, на мене схожі,
Дерева ж – це творіння божі.

Переклад Віктора Марача

ФЕДЕРІКО ГАРСІЯ ЛОРКА (1898 - 1936)

Іспанський поет і драматург, музикант, художник-графік. Центральна фігура «покоління 27 року», один з найяскравіших і значніших діячів іспанської культури ХХ століття. Убитий на початку Громадянської війни в Іспанії.

MEMENTO!

Коли помру,
поховайте мене з гітарою біля ріки...
Коли помру -
подарую майбутнім квітам свої думки...
Коли помру,
піднімусь на шпиль і з вітрами затію гру...
Коли помру...

Переклад Олександра Каєнка

ЖАК ПРЕВЕР (1900 – 1977)

Французський поет і кінодраматург. За його сценаріями знято фільми «Набережна туманів», «День починається», «Діти райка», «Собор Паризької Богоматері» та ін. Автор збірок «Багнет у землю», «Слова», «Видовище», «Дощ і добра погода», дитячих книжок. Пісні на слова Превера виконували Ів Монтан, Едіт Піаф, Марлен Дітріх, Серж Генсбур.

ЯКЩО ЖИТТЯ НАМИСТО...

Якщо життя намисто
то кожен день перлина
Якщо життя це клітка
то кожен день сльоза
Якщо життя це дерево
то кожен день це гілка
Якщо життя це гілка
то кожен день листок
Якщо життя це море

то кожен день це хвиля
та кожна хвиля зітхання
пісня скарга ридання
Якщо життя це покер
то кожен день це карта
бубна трєф або піка
чорне вістря біди
Або маленьке червоне серце
серце чирвової масті
якщо життя це щастя.

Переклад Михайлини Коцюбинської

ЯК НАМАЛЮВАТИ ПТАХА

Спочатку намалювати клітку
з розчиненими дверцятами
Потім намалювати
що-небудь гарне
просто веселе
що-небудь необхідне для птаха
І повісити картину на дереві
де-небудь в саду або в лісі
Потім за деревом сховатися
і причаїтись...
Іноді птах прилітає скоро
а іноді доводиться довго чекати
Літо минає... осінь... зима
а його все нема й нема
Та ви надій не втрачайте
якщо треба роками чекайте
А коли вже птах прилетить
якщо тільки він прилетить
жодним звуком себе не зрадьте
продовжуйте тихо сидіти
аж доки він не наважиться
до клітки залетіти
Тоді закрийте пензлем дверцята
зітріть обережно ґрати
щоб пір'я йому не пом'яти
А там намалюйте дерево
зелене розкішне дерево
свіжість вітру
сонячний пил
в літню спеку гудіння бджіл
дзижчання комашні
А тепер наслухайте
співає чи ні

Якщо не співає птах
це дуже поганий знак
Мабуть не вдалася картина
Та коли вже він заспіває
то це означає
що ви можете нею пишатися
і світові признатися
картина — моя
А тоді потихеньку
вирвіть перо у птаха
і десь внизу в куточку
поставте своє ім'я

Переклад Михайлини Коцюбинської

ДВІЄЧНИК

Він каже «ні» головою
але він каже «так» серцем
він каже «так» всьому що подобається
він каже «ні» вчителю
він стоїть
його запитують
і всі завдання вимагають розв'язання
раптово божевільний сміх заволодіває
ним
і він стирає все
цифри та слова
дати та імена
фрази й каверзні запитання
і всупереч страху перед учителем
під глум вундеркіндів
крейдою усіх кольорів
на чорній дошці біди
він малює обличчя щастя.

Переклад Танди Луговської

ТЕНЕССІ ВІЛЬЯМС (1911 – 1983)

Американський поет, один із провідних американських драматургів ХХ століття, дворазовий лауреат Пулітцерівської премії. Автор п'єс «Скляний звіринець», «Трамвай «Бажання»», «Кішка на розпеченому даху», «Ніч ігуани» та ін. У 1979 році Вільямса включено до Американської театральної зали слави.

РАЙСЬКА ТРАВА

По райській траві я ногами ступав
Весь день, як він сонця промінням сіяв;
По райській траві я ногами ступав
Всю ніч, як зір блиск її тьму проясняв.
Й ось ноги до трав доторкнулись земних,
І плакала мати при родах моїх;
Й вже можу і швидко, й далеко ходить –
Все ж прагну на райську траву знов ступить;
Все ж прагну на райську траву знов ступить.

Переклад Віктора Марача

НІЗАР КАББАНІ

(1923 – 1998)

Сирійський поет і дипломат, один з найбільш значущих арабських поетів ХХ століття, майстер любовної та гостро політичної лірики. Відходив від традиційного віршування, популяризував вільний вірш в арабській поезії. Автор збірок «Сказала мені смаглявка», «Моя кохана», «Малюнок словами», «Дикі вірші», «Сто листів кохання», «Я одружився з тобою, свободо!» та ін.

ЯК ЖЕ ТЕБЕ КОХАЮ!

Як же тебе кохаю!

Знаю, не буде щастя й шлях до нього довжелезний,

Та знаю, що ти – єдина, і нема тобі рівних у світі,

Жінка із жінок ти – і що можу вдіяти я з собою?

Знаю, час кохання минув і гарні слова зів'яли.

Жінкою не будучи – що я можу сказати тобі?

Як же тебе кохаю!

Як же тебе кохаю, і знаю: живу у вигнанні,

І ти – ти теж у вигнанні, а проміж тобою та мною

Вітер, і грім, і блискавки, і хмари, і полум'я, й сніг.

Знаю: до тебе тягнутися – означає загинути,

І буду я всім серцем радий такому фіналу.
Міг би я розірватися на шматки для тебе, кохана,
Скільки б не було вибору – завжди тебе вибирав
би.

О ти, чия сукня – чи з листя? Чи з аркушів із
віршами?

О ти, хто себе укрила – чи від дощу?
Чи від сліз моїх?

Як же тебе кохаю, і в морі очей твоїх карих
Пливу; куди – я не знаю, і зірок інших не бачу.
І я покинув межі розуму та свідомості,
І нині біжу, біжу я навздогін за безумством.
О жінко, тримаєш в руках ти моє беззахисне
серце!

Молив я тебе щосили: не покидай мене ти,
Не залишай...

...Ким буду – якщо тебе не буде?
Як же тебе кохаю!

Як же тебе кохаю палко та неймовірно,
І із вогню кохання вже нізащо не піду я,
Чи може отак закоханий відмовитися і здатися?
І неважливо – чи виживу в полум'яній цій
пристрасті,
Або, якщо загину, залишиться тільки вугілля.
Як же тебе кохаю!

Знаю, що вороття немає, і спалив кораблі за
собою,
Знаю: у вирішальній битві чекає на мене поразка.
Нехай були тисячі жінок і тисячі випробувань,
Але як же тебе кохаю!

Падаю у безодню очей твоїх, й там борюся,
І, божевільний, силкуюся зловити зірки у небі,
Як же тебе кохаю, хоч переконання тверде:
Тим, що зараз поки що серед живих залишаюся,
Протистою любові до тебе – першому диву світу.
Як же тебе кохаю!

Ризикую я головою, загубив коня я на роздоріжжі,
Дорога до твого будинку зараз у війська в облозі,
Як же тебе кохаю, хоч переконання тверде:
Ім'я твоє повторюючи – богохульство чиню я.
Щоб шлях прорубати до тебе, над зошитами воюю.
Як же тебе кохаю!

І так, звичайно, я знаю: кохання моє – самогубство,
Коли цю роль завершу я, й порохнява впаде завіса,
Востаннє уткнуся в плече тобі головою своєю.
І я переконую себе, що в останньому цьому подінні
Рядки, що написані мною, ляжуть тобі на губи.
Як же тебе кохаю!

Так, наперед все знав я: що буде мені невдача,
Що цей роман моєю загибеллю завершиться,
І утнуть мені голову, і тобі принесуть її,
І тридцять днів я лежатиму на колінах у тебе,
Немов дитинча – лежатиму на колінах у тебе.
В який же захват приводить мене сама лише думка
Про цей фінал чудовий...
Як же тебе кохаю!
Як же тебе кохаю!

Переклад Танди Луговської

ВІСЛАВА ШИМБОРСЬКА

(1923 – 2012)

Польська поетеса, перекладачка, критикиня, кавалер Ордена Білого Орла (2011), авторка збірок «Волення до Єті», «Сілі», «Всяк випадок», «Люди на мосту», «Кінець і початок», «Двокрапка» та ін. Вірші перекладені більш ніж 40 мовами. У 1996 році удостоєна Нобелівської премії з літератури «за поезію, яка з граничною точністю описує історичні й біологічні явища в контексті людської реальності».

ЛАНЦЮГИ

Спекотний день, собача буда і пес на ланцюгу.
За кілька кроків – наповнена водою миска.
Але ланцюг короткий надто і пес не дістає до неї.

Додаймо до цього образу іще одну деталь:
наші – довші набагато
та не такі помітні – ланцюги,
що дозволяють нам спокійно пройти повз.

МУЗЕЙ

Є тарелі, але нема апетиту.
Є обручки, але нема взаємності
вже принаймні триста літ.

Є віяло – де рум'янець?
Ось мечі – де гнів?
І лютня не забринить сірої години.

За браком вічності нагромаджено
десять тисяч старих речей.
Замшілий наглядач солодко дрімає,
звісивши вуса на вітрину.
Метали, глина, пташине перо
тихенько тріумфують у часі.
Хихикає тільки шпилька
жартівниці з Єгипту.

Корона перечекала голову.
Загубила рукавичка долоню.
Переміг правий черевик ногу.

Щодо мене, я жива, повірте.
Змагаюся із сукнею і далі.
І яка ж вона вперта!
І як би хотіла мене пережити.

ДОЛОНЯ

Двадцять сім кісток,
тридцять п'ять м'язів,
близько двох тисяч клітин нервових
у кожній пучці наших п'яти пальців.
Цього цілком достатньо,
щоб написати «Mein Kampf»
або «Пригоди Вінні-Пуха».

ЯБЛУНЬКА

В раю травневому
під чудовою яблунькою,
що квітами, ніби сміхом, осипає,

під несвідомою доброго і злого,
під зворушеними цими гілками,

під нічиєю,
хто скаже про неї – моя,
під обтяженою
тільки передчуттям плоду,
під нецікавою до того –
який рік і яка країна,
що за планета і про що йдеться,

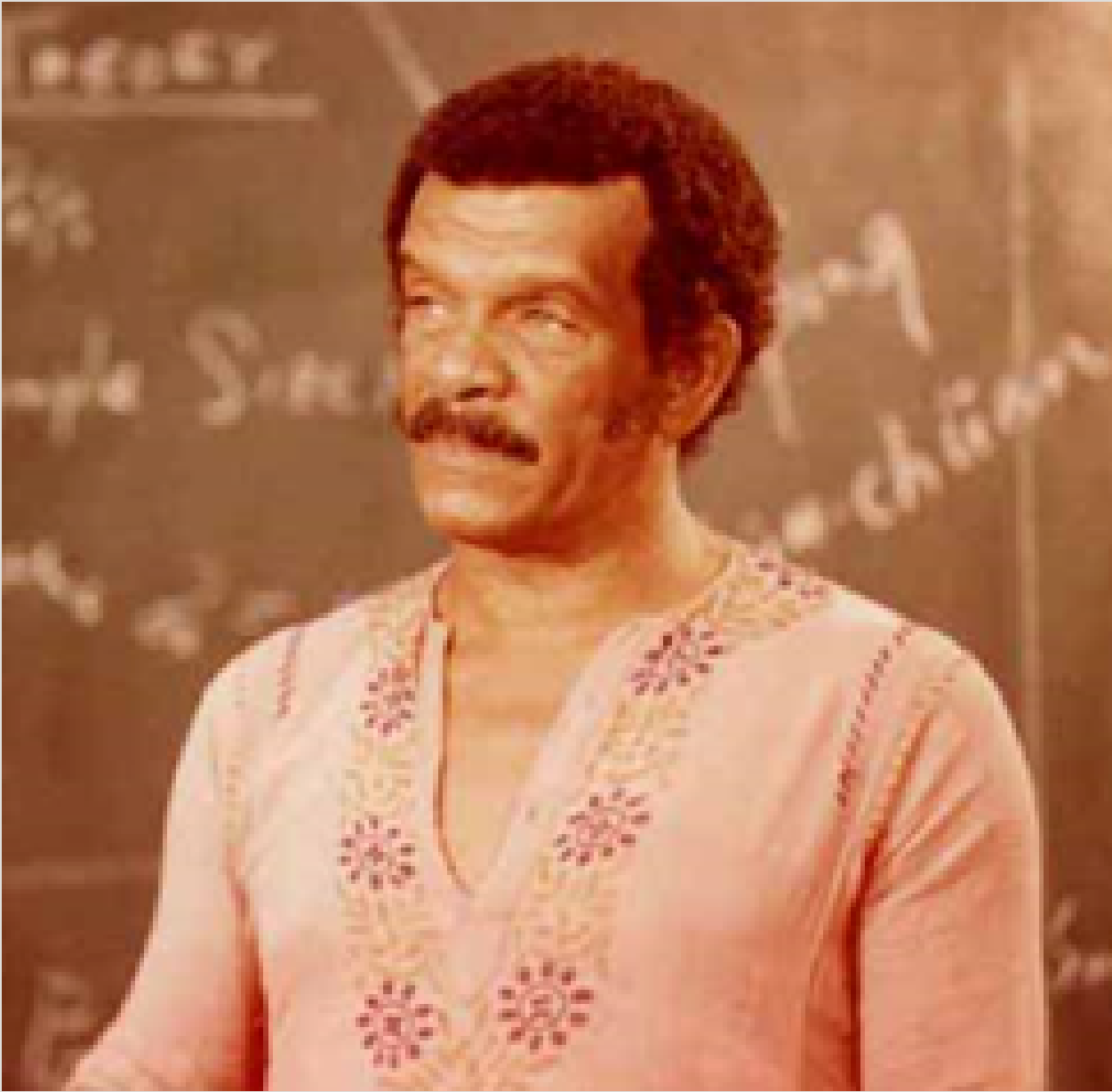
під такою мені нерідною
і такою для мене іншою,
що ні втішає мене, ні вражає,

під байдужою до того,
що станеться,
під тремтячою від терпіння
кожним листком,

під незрозумілою,
ніби мені наснилася,
або снилося б все, окрім неї,
надто зрозуміле і зарозуміле –

зостатися ще,
не вертатися додому.
Додому вертатися
хочуть тільки в'язні.

ДЕРЕК ВОЛКОТТ (1930 - 2017)

Карибський англомовний поет, драматург, письменник та художник. У своїй роботі піднімав питання про наслідки колоніалізму. Поет відомий передовсім своїм твором «Омерос», який є адаптацією «Іліади» до Карибських островів, та збірками «Епітафія для молодих», «В зелену ніч», «Інше життя», «Зірково-яблунове Королівство» та ін. Лауреат Нобелівської премії з літератури 1992 року.

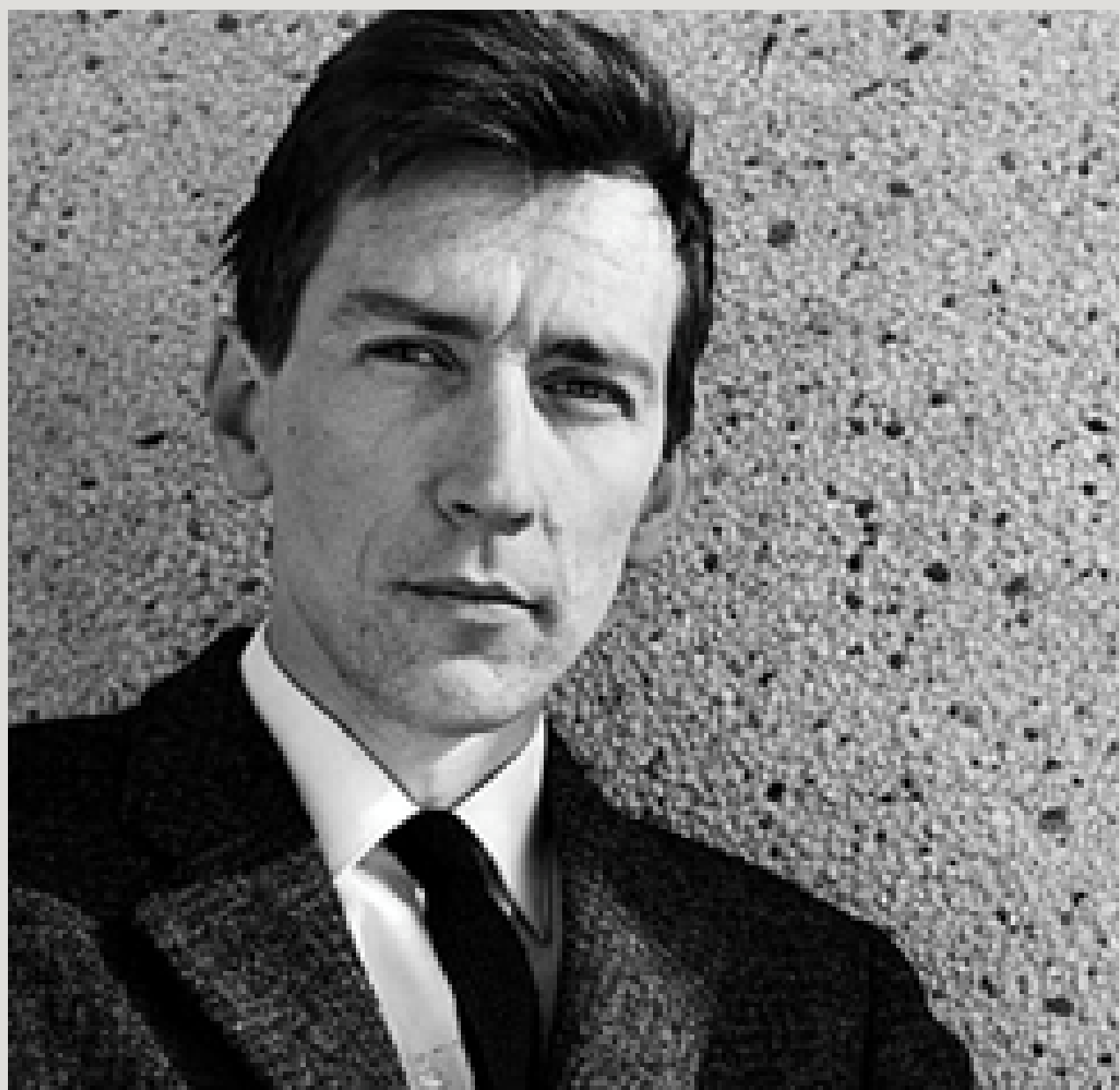
ТЕМНИЙ СЕРПЕНЬ

Стільки дощу, стільки життя в набряклому небі
цього чорного серпня. Моя сестра, сонце,
зачинилась у жовтій кімнаті й не хоче виходити.
Все котиться в пекло; гори парують,
мов чайник, розливаються ріки; а вона
все одно не встане й не вимкне цей дощ.
Вона в своїй кімнаті, залюблено перебирає старі
речі,
мої вірші, гортає свій альбом. Навіть гуркіт грому,
схожий на биття тарілок у небі,
не примусить її вийти.
Хіба ти не знаєш, що я люблю тебе, проте
безсилий
проти дощу? Але я повільно вчусь

любити темні дні, задимлені пагорби,
повітря з патяканням москітів
і ліки гіркоти,
тож коли ти явишся, сестро,
розірвавши вервицю дощу,
з квітами у волоссі й прощенням в очах,
все буде не таким, як було, але буде
справжнім
(ти бачиш, вони не дадуть мені любити
так, як я хочу), тому що, сестро, тоді
я б навчився любити чорні дні так, ніби ясні,
чорний дощ, білі пагорби, хоча колись
я любив лише своє щастя й тебе.

Переклад Сергія Жадана

ТУМАС ТРАНСТРЕМЕР (1931 – 2015)

Видатний шведський поет, автор збірок «Сімнадцять віршів», «Незавершене небо», «Східні озера», «Живим і мертвим» та ін. Лауреат Нобелівської премії з літератури 2011 року «за стислі та пронизливі образи, які дали читачам свіжий погляд на реальність».

ВІРШІ ЗІ ЗБІРКИ «В'ЯЗНИЦЯ»

Грають у футбол.
Враз — сум'яття: м'яч через
мур перелетів.

Часто зчиняють
галас — час лякають так,
аби хутчіш біг.

Шум-гам з майстерень.
Вартової вежі туп
спантеличив ліс.

Ніч. Проїжджає
вагозов: невільничі
мрії-сни дрижать.

Переклад Левка Грицюка

ДО-МАЖОР

Коли він ішов по вулиці після побачення,
сніг кружляв у повітрі.

Зима прийшла,
поки вони кохалися.

Ніч світилася білим.

Від радості він ішов швидко.

Ціле місто схиялося перед ним.

Усмішки перехожих —

всі посміхалися за піднятими комірами.

Було так вільно!

І всі знаки питання почали співати про
присутність бога.

Так він думав.

Музика звільнилась

і вийшла у шалений снігопад
довгими кроками.

Все було на шляху до ноти “до”.

Тремтячий компас вказував на “до”.

Година понад стражданнями.

Було так легко!

Всі посміхалися за піднятими комірами.

Переклад Юлії Мусаковської

ГОГОЛЬ

У сурдуті, потертому, ніби ватага вовків,
з мармуровим лицем він сидів

і, гортаючи аркуші, чув із діброви

про самі помилки та недогляди в мові.

І стискалась обручем душа від зневіри,
коли в нього заскакують звірі.

Понад землею тихцем, як лисиця руда,
кралося сонце, й відсвічувала лобода.

Від копит пролягали сліди в ковилі
й конюшині.

І сягали тоді від карети вечірні півтіні
до його батьківщини.

Петербург розташований на узбережжі
(чи ти бачив красуню на схиленій вежі?),
а по вулиці, кригою вкритій, ішов у шинелі
один чоловік невеселий.

Припостивши себе розговінням,
він усе переводив на сміх,
що під темно-зеленим склепінням
десь губився у хащах густих.

Люд деградує в мізерію.

А поглянь, як виблискує-мріє Чумацький
Шлях душ!

Тож зійди на вогненну свою колісницю й
полиш цю імперію!

Переклад Всеволода Ткаченка

БОБ ДІЛАН (НАР. 1941)

Американський музикант, автор пісень, актор, художник і письменник. Культова фігура американський фолк-і рок-сцени з 60-х років ХХ століття. Автор безсмертних хітів "Blowin' in the Wind" і "Knockin' the Heaven's Door". Засновник течії "кантрі-рок". Один з негласних символів лівого антивоєнного американського руху. Лауреат Нобелівської премії з літератури 2016 року.

ЛИШ ВІТЕР ТОБІ ВІДПОВІСТЬ

Скільки доріг людині пройти,
щоб справді людиною стать?
І скільки голубка морів
пролетить,
щоб берег свій відшукать?
І скільки снарядів іще рвонуть
і коли заборонять війну?
Лиш вітер тобі на це відповідь.
Лиш вітер тобі відповідь.

Скільки років потрібно горі –
зрости і розпасти на пил?
І скільки деяким людям рости,
щоб волісягнуть, мов крил?

І скільки можна оббріхувать світ,
вдаючи, що усе як слід?
Лиш вітер тобі на це відповідь.
Лиш вітер тобі відповідь.

Скільки треба вдивляти в вись,
щоб небо сягнуло в очу?
І скільки людині потрібно вух,
щоб в світі весь плач почуть?
І скільки смертей пережити вщерть,
щоб змірять людську смерть?
Лиш вітер тобі на це відповідь.
Лиш вітер тобі відповідь.

Переклад Миколи Байдюка

ЧАСИ, ВОНИ Ж МІНЯЮТЬСЯ

Гей, збирайтеся люди,
Де б ви не були,
І погляньте, як води
Кругом прибули.
І погодьтесь, що скоро
Ви змокнете всі.
Доки сонце вам
Усміхається –
Далі треба пливти,
Щоб на дно не піти,
Бо часи, вони ж міняються...

Йдіть письменники, йдіть
Ясновидці пера.
І розплющуйте очі –
Це ваша пора!
І не кваптесь на висновки –
Все ж бо кипить;
Тут не важно, хто перший,
Хто ще біжить.
Переможений вчора
Переможе за мить,
Бо часи, вони ж міняються.

Йдіть сенатори, йдіть,
Відгукніться в одвіт.
Лиш не стійте у дверях,
Не блокуйте нам вхід.
Хто утратить розгін,
Той загрузне і квіт;

А на вулиці бій
Розгоряється.
Він струсне ваші стіни,
Розтопить, як лід,
Бо часи, вони ж міняються.

Йдіть батьки й матері,
З усього світу йдіть.
І не лайте, чого
Не змогли зрозуміть.
Ваші доньки й сини
Без команд вміють жити,
Ваша давня дорога
Кінчається.
Поможіть їм або
Із нової зйдіть,
Бо часи, вони міняються.

І межа пролягла,
І прокльони летять.
Хто повільний, той зможе
Моторнішим стать.
Так сучасне прийдеться
Минулим назвать;
Так порядок старий
Розпадається.
І хто перший,
Той буде останнім стоять,
Бо часи, вони ж міняються.

Переклад Миколи Байдюка

ЛУЇЗА ҐЛІК (1943 - 2023)

Американська поетеса та есеїстка, авторка збірок «Первісток», «Будинок на болоті», «Дикий ірис», «Віта нова», «Сім століть», «Аверно» та ін. 2020 року їй було присуджено Нобелівську премію з літератури, «за її безпомилковий поетичний голос, який суворою красою робить індивідуальне існування універсальним».

ОДІСЕЄВЕ РІШЕННЯ

Звитяжець відвертається від острова.

Тепер він не помре у раю,
не почує більше
райських лютень поміж олив
чи під кипарисами, біля дзеркальних плес. Час
починає свій відлік тепер, він чує в ньому
пульс оповідного моря
на світанку, коли воно вабить найсильніше.
Те, що привело нас сюди, нині
веде нас звідси; корабель
гойдається на зеленкуватих хвилях у бухті.
Чари розвіялись.
Поверни йому його життя,
о море, що ніколи не вертає.

Переклад Ірини Шувалової

МИНУЩЕ

Летке світло виникає у небі
поміж двох
соснових гілок, їхні виразні голки
різьблені по блискучій поверхні,
і понад цим
високе перисте небо.

Вдихни це повітря. Це запах білої сосни,
ще сильніший із подихом вітру,
ще дивніше з виттям вітру,
виттям-саундтреком із фільму –

Тіні блукають. Мотузки
видають звичні звуки. Те, що ти чуєш зараз,
може бути співом солов'я, хордатою,
залицанням самця до самиці –

Мотузки зміщуються. Гамак
гойдається за вітром, добре
закріплений поміж двох сосен.

Вдихни це повітря. Це запах білої сосни.

Це голос моєї матері ти чуєш
чи це лиш звучання дерев, коли
вітер проходить крізь них,

бо ж як можна звучати,
проходячи крізь ніщо.

Переклад Вікторії Фещук

МАРІЯ ДОНЄВА (НАР. 1974)

Сучасна болгарська поетеса, перекладачка, музикантка, автор збірок віршів і прози для читачів різного віку (це, зокрема, «Лист мурахи», «Щасливі часи», «Вона насолоджується дощем», «Жменька блискучих вишень», «М'яке сонце» та ін.). Займається арт-терапією, співпрацювала у багатьох мистецьких проєктах для дітей і дорослих з обмеженими можливостями.

КОЖЕН

Кожен свій бачить біль, і
біль – як друг – не залишить,
кожен знає, наскільки
він уміє тримати обличчя,
кого даремно чекає,
до кого – як у прірву – кидатися...
У кожного є хтось, чиї
любіві – не дочекатися.

Переклад Танди Луговської

ПАУЛІНА ПІДЗІК (НАР. 1986)

Польська поетеса, фотографка, юристка, професійна рятувальниця. Авторка поетичної збірки «(входження в ліс)». Лауреатка низки премій, зокрема імені Георга Тракля (2015), імені Рафала Воячека (2015), премії Pracowni Pierwszej Książki (2018) та ін. Мешкає у Кракові.

Люблін до Луцька ще ближчий
ліжко побіля ліжка
побіля долоні

коли світанок облизує небо ще невідомо
як шорстко це буде
наскільки широкі полишить шрами

відписуюсь аби їхати до дітей
ще не знаю чи залишусь чи виїду
це ще ближче

війна завжди ранить
не мовчімо про це

Переклад Вікторії Фещук